

Sažetak istraživačkog izveštaja o bavljenju konfliktima od strane NVO i državnih institucija:

Bavljenje međuetničkim konfliktima u Srbiji i mesto restorativne pravde i žrtava

Vesna Nikolić-Ristanović i Sanja Čopić

uz podršku Nikole Petrovića, Bejana Šaćirija, Jelene Srne i Ivane Stepanović

O istraživanju

U okviru projekta „ALTERNATIVE“ Viktimološko društvo Srbije sprovodi istraživanje pod nazivom *Podsticanje dijaloga u multietničkom društvu uz osnaživanje žrtava*. Istraživanje Viktimološkog društva Srbije ima za cilj da identifikuje, predloži i primeni restorativni model rešavanja konflikata u multietničkom kontekstu, uz uključivanje građana, posebno žrtava, a koji može da doprinese zatvaranju ciklusa nasilja i povećanju ukupne bezbednosti građana.

Tokom 2012. godine, Viktimološko društvo Srbije sprovelo je teorijsko istraživanje, odnosno istraživanje literature i kvalitativno istraživanje načina bavljenja organizacija civilnog društva i državnih organa i institucija međuetničkim i sa njima povezanim političkim i interkulturalnim konfliktima u Srbiji i bivšoj Jugoslaviji u periodu od 1990. do 2012. godine.

Glavni cilj istraživanja bio je dolaženje do saznanja o tome na koji način su se državni organi i institucije i organizacije civilnog društva bavili međuetničkim i sa njima povezanim političkim i interkulturalnim konfliktima, i potencijalu za korišćenje restorativnog pristupa u bavljenju međuetničkim konfliktima u Srbiji kao mogućeg alternativnog načina rešavanja postojećih i prevencije budućih konflikata.

Metodologija istraživanja

Kvalitativno istraživanje bavljenja organizacija civilnog društva i državnih organa i institucija međuetničkim i sa njima povezanim političkim i interkulturalnim konfliktima u Srbiji obuhvatilo je:

- Prikupljanje i analizu dostupnog pisanog materijala (naučnih radova, istraživačkih izveštaja, izveštaja i drugih materijala državnih organa i organizacija civilnog društva, medijskih tekstova, informacija sa web sajtova, itd.) o konfliktima u Srbiji i bivšoj Jugoslaviji i načinima bavljenja njima od strane državnih

organa i institucija i organizacija civilnog društva u periodu 1990-2012;

- Grupne intervjuje sa predstavnicima organizacija civilnog društva, državnih organa i institucija i nezavisnih tela, koji su sprovedeni u formi tri okrugla stola tokom 2012. godine;
- Učešće članova istraživačkog tima Viktimološkog društva Srbije na konferencijama za štampu, okruglim stolovima, tribinama i sličnim skupovima, koje su tokom 2012. godine organizovale organizacije civilnog društva.

Za potrebe istraživanja, međuetnički konflikti definisani su veoma široko. Pod njima se podrazumevaju brojni problemi u odnosima između pripadnika različitih etničkih grupa sa teritorije Srbije i drugih država nastalih na prostoru bivše Jugoslavije, i to na makro, mezo i mikro nivou. Stoga, međuetnički konflikti kojima se bavi ovaj izveštaj odnose se na:

- Konflikte između Srba, Hrvata, Bošnjaka i Albanaca, kako na prostoru država bivše Jugoslavije u kojima su vođeni oružani sukobi tokom 1990-tih godina, tako i u samoj Srbiji.
- Konflikte koji su se desili 1990-tih godina i na one koji su se dešavali nakon političkih i društvenih reformi u Srbiji nakon 2000. godine.

Struktura istraživačkog izveštaja

Uvodni deo istraživačkog izveštaja pruža osnovne informacije o istraživanju. Zatim sledi kratak prikaz međuetničkih konflikata i njihovog socio-istorijskog konteksta. U četvrtom i petom delu prikazana je analiza bavljenja međuetničkim konfliktima od strane državnih organa i institucija i organizacija civilnog društva u Srbiji. Na osnovu pregleda literature, analizirane su aktivnosti i diskurs državnih institucija i organa i organizacija civilnog društva. Poseban akcenat stavljen je na identifikovanje i analizu restorativnog diskursa i mehanizama restorativne pravde, koji se koriste u bavljenju međuetničkim konfliktima u Srbiji, kao i na ulogu koju u ovim procesima imaju žrtve.

Glavni zaključci

- Za bezbednost građana Srbije neophodno je baviti se prošlim i savremenim međuetničkim konfliktima, kao i njihovom veoma složenom međusobnom povezanošću.
- Nestabilan politički kontekst u Srbiji, sa još uvek jakim nacionalističkim diskursom, nije povoljno okruženje za efikasno bavljenje međuetničkim konfliktima i njihovim posledicama. Još uvek nedostaje jasna politička volja da se bavi odgovornošću za međuetničke sukobe i da se otvoreno govori o ulozi srpskih vlasti i pojedinaca koji su bili uključeni u sukobe 1990-tih.
- U bavljenju prošlim i sadašnjim međuetničkim konfliktima u Srbiji od strane državnih organa i institucija preovladava bezbednosni diskurs uz fokusiranje na pravne mehanizme.
- Postoji permanentno pojačavanje represije u ime zaštite žrtava (penalni populizam), ali efekti takve politike nisu vidljivi: konflikti i dalje postoje i produbljuju se.
- Žrtve nisu suštinski uključene u transformaciju sukoba; one su pre pasivni posmatrači procesa, posebno kada je reč o krivičnom postupku.
- Ali, u poređenju sa periodom pre 2000. godine, pravni i institucionalni okvir je razvijen, stvarajući osnov za razvijanje efikasnijeg krivičnog sistema kao i alternativnih načina rešavanja konflikata, koji su bazirani na principima restorativne pravde.
- Postoji nedostatak snažnog civilnog društva kao pokreta kakav je postojao 1990-tih godina.
- Iako su organizacije civilnog društva značajno doprinele bavljenju prošlošću u Srbiji, one nisu uspele da pošalju snažnu i ubedljivu poruku građanima Srbije.
- Bezbednosni diskurs organizacija civilnog društva, kao diskurs koji je najvidljiviji i najsnažniji u javnom govoru, izaziva otpor, neprijateljske stavove

i nove konflikte, više nego što doprinosi dijalogu i rešavanju postojećih sukoba.

- Organizacije civilnog društva, posebno one koje koriste bezbednosni diskurs, ne pridaju uvek dovoljno pažnje aktivitetu i osnaživanju žrtava, kao i njihovim potrebama da se integrišu u društvo i da i same budu aktivno uključene u rešavanje konflikata.
- Elemente restorativne pravde u svojim aktivnostima vezanim za bavljenje prošlim i sadašnjim konfliktima koriste mnoge organizacije civilnog društva u Srbiji, uključujući i one koje u javnom govoru uglavnom koriste bezbednosni diskurs.
- Potencijal za restorativnu pravdu u Srbiji postoji, ali restorativni diskurs i restorativne aktivnosti na nivou organizacija civilnog društva i države nisu dovoljno vidljivi i prepoznati, što je, delom, povezano sa nedostatkom svesti i razumevanja koncepta restorativne pravde i njenog potencijala. Stoga, postoji potreba za teorijskom i praktičnom obukom predstavnika-ica organizacija civilnog društva i državnih institucija u vezi sa mogućnostima i primenom restorativne pravde, ali i rad na podizanju svesti naučne, stručne i opšte javnosti o potrebi razvijanja i primenjivanja mehanizama bavljenja međuetničkim konfliktima koji su zasnovani na principima restorativne pravde.

Viktimološko društvo Srbije

Tel/fax: +381 11 2288040

E-mail: vds@eunet.rs

Web site: www.vds.org.rs

Ceo izveštaj se može naći na:

www.alternativeproject.eu/publications

www.vds.org.rs

This project has received funding from the European Union's Seventh Framework Programme for research, technological development and demonstration under grant agreement no 285368. The content of this document reflects only the author's views and the European Union is not liable for any use that may be made of the information contained therein.